

Farklı Spor Branşlarındaki Sporcuların Duygusal Zekâ ve Liderlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

Ahmet ARSLAN

Dr. Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, ahmetarslan82@gmail.com

Metin KILIÇ

Doç. Dr. Düzce Üniversitesi,
Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Özet

Bu araştırma, farklı spor branşlarındaki sporcuların duygusal zekâ ve liderlik davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmaya 5 takım sporu, 7 bireysel spor olmak üzere 12 değişik branştan 520 sporcu katılmıştır. Araştırmada veri toplama amacıyla “Bar-On EQ-i Duygusal Zeka Ölçeği”, “Liderlik Yönelim Ölçeği” ile “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 24 programına aktarılarak betimsel istatistiklerinde frekans, yüzde analizi, aritmetik ortalama, standart sapma analiz edilmiştir. Araştırmada iki grup ortalamaları karşılaştırılırken Mann-Whitney U testi, üç veya daha fazla grup karşılaştırmalarında Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grup arasında bulunan anlamlı farklılıkları bulmak için Tukey Post Host istatistiklerinden faydalanılmıştır. Katılımcıların duygusal zekâ algısı ile alt faktörleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki, liderlik algısı ile alt faktörleri arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların duygusal zekâ algısı ile spor branşı değişkeni arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiş, takım sporuyla uğraşan sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin bireysel sporlarla uğraşan sporculara göre yüksek olduğu görülmüştür. Liderlik algısına yönelik sonuçlarda ise insana yönelik liderlik tarzı puanlarının bireysel sporlarla uğraşan sporcularda yüksek olduğu görülürken; dönüşümsel liderlik tarzı puanlarının takım sporlarıyla uğraşan bireylerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Katılımcıların duygusal zekâ algısına yönelik spor branşı seviyesi ile stres yönetimi boyutu arasında profesyonel sporcu puanlarının amatör sporcu puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kurulan tek yönlü regresyon modeline göre; duygusal zekânın liderlik üzerinde anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Amatör, Duygusal Zekâ, Liderlik, Profesyonel, Spor Branşı

Analysis Of The Relationship Between Emotional Intelligence And Leadership Behaviors In Different Sports Branches

Abstract

This research aims to examine the relationship between emotional intelligence and leadership behaviors of athletes in different sports branches. 520 athletes from 12 different branches including 5 team sports and 7 individual sports participated in the study. In the research “Bar-On EQ-i Emotional Intelligence Scale”, “Leadership Orientation Scale” and “Personal Information Form” were used for data collection. The obtained data were transferred to SPSS 24 program and frequency, percentage analysis, arithmetic mean, standard deviation were analyzed in descriptive statistics. In the study, the Mann-Whitney U test was used when comparing the means of two groups, and the Kruskal-Wallis test was used in comparing three or more groups. Tukey Post Host statistics were used to find significant differences found between three or more groups. It was determined that there was a moderately positive relationship between the emotional intelligence perception of the

¹ Bu çalışma Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde 2020 yılında tamamlanan Doktora tezinden üretilmiştir.

participants and its sub-factors, and a weakly positive relationship between the perception of leadership and its sub-factors. As a result of the study, significant differences were found between the emotional intelligence perception of the participants and the sports branch variable, and it was observed that the emotional intelligence levels of the athletes engaged in team sports were higher than the athletes engaged in individual sports. As for the leadership perception results, it is seen that the leadership style scores for people are higher in the athletes engaged in individual sports; Transformational leadership style scores were found to be higher in individuals dealing with team sports. It was determined that between the sports branch level of emotional intelligence perception of the participants and the stress management dimension, the scores of professional athletes were significantly higher than the scores of amateur athletes. According to the one-way regression model established; It has been determined that emotional intelligence has a significant relationship on leadership.

Keywords: Amateur, Emotional Intelligence, Leadership, Professional, Sports Branch

Giriş

Bireylerin sağlıklı yaşaması, bedenlen, ruhen ve sosyal yönden gelişmeleri, mutlu olmaları, kişilik, karakter, ahlaki değerler kazanmaları ve bunun yanında toplum içinde statü edinmeleri çeşitli aktivitelere katılımlarıyla gerçekleşebilir. Bu aktiviteler arasında spor etkinliklerinin öneminin azımsanmayacak derecede (*Tok 2008, Geri 2010, Adiloğulları 2011, Özdenk 2015, Gencay 2016, Kılıç 2016, Arslan 2015, Kılıç ve Arslan 2018*) olduğu araştırmalarda vurgulanmaktadır. Spor ve sportif etkinlikler bireyler için (özellikle çocuklar ve gençler) bir grup içinde rol ve sorumluluk alma, uygun davranış stratejileri geliştirme (*Kılıç 2012*), kazanma ve kaybetme duygusunu ortak yaşama, korku, heyecan, duygusal ve bilişsel gelişim (*Acar 2001, Turanlı 2007*), atılganlık, liderlik gibi dürtülerini nasıl denetleyebileceklerini öğrenmeleri açısından toplumsal bir kazanç gibi görülmektedir. Toplumsal yönden bu kazançların görülmesi sporcular açısından da önem arz etmekte ve sporcuların sosyal davranışlarının düzenlenmesi, zihinsel, motorik, fizyolojik, psikolojik gelişim göstermesini sağlamaktadır. Sporcuların uğraştıkları spor dalına özgü uygun bir fiziksel yapıya sahip olmaları gerektiği bilinmektedir. Bunun yanında sportif başarı için sporcu performansının da önemi göz ardı edilemez olduğu; stres, kaygı, motivasyon, güdülenme gibi kavramların sportif performansı olumlu ya da olumsuz etkilediği bilinmektedir (*Tok 2008, Topuz ve Çağlayan 2019*). Çeşitli araştırmalarda (*Mayer ve Salovey 1993, Biçer 2007, Geri 2010, Adiloğulları 2011, Azimkhani 2014, Kılıç 2015, Tazegül 2015, Kılıç, 2019*) hem takım sporları hem de bireysel sporlarla uğraşan sporcuların müsabaka ortamlarında (antrenman, idman, çalışma, maçlar) yukarıda ifade edilen fiziksel ve psikolojik durumlarının yanı sıra duygusal yönden de hazır olmaları gerektiği belirtilmekte ve bu durumda duygusal zekânın ön plana çıktığı vurgulanmaktadır. Duygusal zekânın değişik parametrelerle ilişkisi çeşitli araştırmacılar (*Goleman, Cooper ve Sawaf, Mayer ve Salovey, Bar-On* gibi) tarafından devamlı incelenmiş ve yenilenmiştir. Peter Salovey ve John D. Mayer'in duygusal zekâyı tanımlayan ilk bilim adamları oldukları bilinir ve onlara göre duygusal zekâ; kişinin kendi ve başkalarının duygularını izleme, onları ayırt etme ve ondan elde edilen bilgileri, düşüncelerini ve davranışlarını yönlendirmede kullanma yeteneği olarak açıklanmaktadır (*Mayer ve Salovey 1993, Karademir ve ark. 2010, Karademir ve Çoban 2011, Ardahan 2012, Pektaş 2013, Sarıkabak ve ark. 2018*). Spor ve sportif aktivitelerin hemen hemen hepsinde sporcular için iyi ve etkili bir performansın önem taşıdığını ifade eden *Adiloğulları (2011)*; sporda ihtiyaç duyulan yeteneklerin teknik ile beraber duygusal zekâ ile ilgili olduğunu dile getirmiştir. Spor

ortamlarında ya da etkinlik gerektiren başka organizasyonlarda duygularını denetleyip onları sezinleyen bireylerin/sporcuların daha başarılı oldukları bilinmektedir.

Duygusal zekâ ile birlikte bireylerin sportif performansını olumlu/olumsuz etkileyen faktörlerden bir diğeri de liderliktir (*Gerı 2010*). Sosyal bir varlık olan insan için liderlik konusu yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır (*Bektaş 2016*). Lider/liderlik bir topluma veya organizasyona yarar sağlayan, değişimi yöneten ve yönlendiren ayrıca etrafındaki bireyleri bir hedefe yöneltebilen kişi olarak bilinmektedir. Hedeflerin ilgili kurumun veya organizasyonun misyonuna ve vizyonuna uygun olarak gerçekleştirilmesinde etkin rol oynayan lider, ileriye dönük kazanımların elde edilmesinde çalışan bireyleri motive etme, güdüleme ve etkili çalışmalarında rehberlik eder. Lider kişi bu noktada kendisine verilen yetki ve sorumlulukların da farkında olur ve hem kurumun kazanmasını, amaçlarını gerçekleştirmesini sağlar hem de kurum içi bireylerin performansını arttırmaya uğraşır. Ayrıca her bireyin ihtiyacını da karşılamaya çalışan lider, kurum içi iş ve ileyişin ilerlemesinde öncülük eder.

Lider birey genellikle iyi bir dinleyicidir. Etrafındaki insanları dinleyip onların görüş ve önerilerine önem vererek sorunlara uygun çözümler bulmaya çalışır. Bu yönüyle sosyal bir kişilik kazanan lider, bu sosyal statüsü sayesinde kişisel prestijini de arttırarak çevresindeki insanlar tarafından “karizma/karizmatik” bir modele bürünür. Model olma, model alma ya da model alınma spor ortamlarında sıkça karşılaşılan bir durumdur. Sportif organizasyonlarda (antrenman, çalışma, egzersiz, idman, müsabaka vs) genelde antrenör, teknik adam, teknik direktör, koç vb. kişiler lider birey olarak görülmektedir. Ya da takım sporlarında takım kaptanı lider konumundadır. Bireysel sporlarda ise durum biraz daha farklılık göstermektedir. Müsabaka esnasında sporcu her alanda tek başına mücadele ettiğinden hem oyunun hem de kendi kendinin lideri durumundadır. Hal böyle iken; gerek spor organizasyonlarında gerek diğere alanlarda günümüz modern toplumlarında lidere duyulan ihtiyaç her geçen gün daha da artmaktadır. Bu durumda gelişen teknoloji, değişen çevre koşulları, artan bilgi düzeyi, sosyo-kültürel ve ekonomik dönüşümler, 21. yüzyılın gereksinimleri doğrultusunda liderliğin değişmesine, liderlik rol ve davranışlarının oluşmasına yol açmaktadır (*Eraslan 2004*). Teknolojinin hızla ilerlediği çağımızda teknolojik gelişmelerinde de beraberinde getirdiği yeniliklerle birlikte geleneksel liderlik anlayışı yerini artık modern liderlik anlayışına bırakmıştır (*Taşgıt ve Sert 2017*). Modern liderlik geleneksel yaklaşımların aksine (liderin ortaya çıkışı, kişisel özellikleri) liderin kişisel özelliklerinin dışında kalan bazı davranışsal algıların lideri belirlemede etkili olduğu varsayımı taşımaktadır (*Baykal 1994*). Modern liderlik yaklaşımları genel olarak; dönüşümsel liderlik, karizmatik liderlik, yapıya yönelik liderlik, insana yönelik liderlik (*Dereli 2003, Bektaş 2016*) etkileşimci liderlik, stratejik liderlik, hizmetkâr liderlik, etik liderlik, vizyoner liderlik, (*Uğurluoğlu ve Çelik 2009, Çekmecelioğlu 2014, Tolukan 2014, Taşgıt ve Sert 2017*) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Duygusal zekâ ve liderliğin önemini vurgulayan bu araştırmada farklı branşlara mensup sporcuların duygusal zekâ ile liderlik davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyerek başarı ve performans değişimlerinin nasıl şekillendiğini amaçlamaktır. Sporcuların yaşamında önemli bire yere sahip olduğu varsayılan duygusal zekâ ve liderlik kavramlarının (*Özdenk 2015*) sportif etkinliklerin sporcular üzerindeki psikolojik etkileriyle bağlantılı olarak, bu iki kavramın ne düzeyde gelişim gösterebildiği incelenmek istenmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Sakarya, Kocaeli, İstanbul, Bursa, Balıkesir ve Çanakkale illerinde çeşitli spor branşlarında (profesyonel ve amatör) faal olarak spor yapan 16 ve üstü yaşlarda olan takım sporcuları ve bireysel sporculardan oluşmaktadır. Araştırma grubu, gönüllülük esasına dayalı olarak takım sporlarından (Futbol, Basketbol, Hentbol, Voleybol, Hokey) 302 kişi, bireysel sporlardan (Atletizm, Tenis, Taekwondo, Güreş, Kick Boks-Karate, Badminton, Yüzme) 218 kişi olmak üzere toplamda 520 sporcudan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın veri toplama safhasında sporcuların bir kısmına bizzat araştırmacı tarafından, araştırmacının ulaşamadığı sporculara ise takımların teknik adamları, sporcuları ve yöneticileri aracılığıyla anketler uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma, Kişisel Bilgiler Formu ve 5’li Likert tipi iki ölçekten oluşmaktadır. Araştırmanın Kişisel Bilgiler Formu, katılımcıların demografik özellikleri hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan, araştırmacı tarafından ilgili literatür incelenerek hazırlanmış bir formdur. Çalışmada araştırma grubunun duygusal zekâ düzeylerini belirlemek amacıyla “Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği” ve araştırma grubunun liderlik düzeylerini belirlemek amacıyla da “Liderlik Yönelim Ölçeği” uygulanmıştır.

Katılımcılara Bar-On tarafından geliştirilen ve Acar (2001) tarafından yeniden düzenlenen Likert tipi “Bar-On EQ-i Duygusal Zekâ Ölçeği”, Bolman ve Terrence (1991) tarafından geliştirilen ve Dereli (2002) tarafından Türkçeye çevrilen “Liderlik Yönelim Ölçeği” ile “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır.

Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Duygusal Zekâ ve Liderlik Yönelim ölçekleri kullanılarak toplanan veriler istatistiksel paket programı SPSS 24 aracılığıyla analiz edilip sonuçlar yorumlanmıştır. Öncelikle (Kişisel Bilgi Formu) demografik bilgiler ve diğer grup sorularına ait fikir edinilmesini sağlamak amacıyla aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde dağılımları içeren tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur.

Çalışmada faktör yüklerini belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda alt problemlerin test edilmesinde kullanılan ölçme teknikleri, ölçme aracı kullanılarak hesaplanan puanının normal dağılıma uygunluk gösterip gösterme durumuna göre belirlenmiştir. Yapılan değerlendirmede ölçme aracının normal dağılıma sahip olmadığı tespit edilmiş ve bu noktada non-parametrik testler kullanılmıştır. Bu bağlamda iki grup ortalamaları karşılaştırılırken Mann-Whitney U testi, üç veya daha fazla grup karşılaştırmalarında ise Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grup arasında bulunan anlamlı farklılıkları bulmak için Tukey Post Host istatistiklerinden faydalanılmıştır. Araştırmada bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki korelasyon analizi ile etki ise regresyon analizi ile yapılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın demografik göstergelerine ait bulgular tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Demografik Göstergelere Ait Bulgular

Değişken	Faktör	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	309	59.4
	Kadın	211	40.6
	Toplam	520	100.0
Yaş	16-19	179	34.4
	20-23	143	27.5
	24-27	101	19.4
	28-31	65	12.5
	32 ve üzeri	32	6.2
	Toplam	520	100.0
Medeni Hali	Evli	132	25.4
	Bekâr	388	74.6
	Toplam	520	100.0
Eğitim Durumu	İlköğretim	22	4.2
	Lise	199	38.3
	Önlisans ve Lisans	265	51.0
	Lisansüstü	34	6.5
	Toplam	520	100.0
Yaşadığı Yer	Büyükşehir	338	65.0
	Şehir	168	32.3
	İlçe vd.	14	2.7
	Toplam	520	520
Spor Branşları	Futbol	88	16.9
	Basketbol	68	13.1
	Voleybol	56	10.8
	Hentbol	57	11.0
	Hokey	33	6.3
	Atletizm	36	6.9
	Tenis	34	6.5
	Taekwondo	31	6.0
	Güreş	29	5.6
	Kick boks-Karate	23	4.4
	Badminton	25	4.8
	Yüzme	40	7.7
	Toplam	520	100.0
Branş Seviyeleri	Amatör	189	36.3
	Profesyonel	331	63.7
	Toplam	520	100.0
Branş Süresi	0-3 yıl	86	16.5
	4-6 yıl	111	21.3
	7-9 yıl	158	30.4
	10-12 yıl	95	18.3
	13-15 yıl	38	7.3
	16 ve üstü	32	6.2
Toplam	520	100.0	

Tablo 1'e göre, araştırma grubuna katılan sporcuların % 59.4'ünün erkek, % 40.6'nın kadın olduğu; 16-19 yaş arasında % 34.4, 20-23 yaş arasında % 27.5; 24-27 yaş arasında % 19.4, 28-31 yaş arasında % 12.5, 32 yaş ve üzerinde % 6.2 sporcunun olduğu; sporcuların % 25.4'nün evli, % 74.6'nın bekâr olduğu; sporcuların % 4.2'nin ilköğretim, % 38.3'nün lise, % 51.0'nin önlisans ve lisans, % 6.5'nin lisansüstü mezunu olduğu; sporcuların % 65.0'nin büyükşehirde, % 32.3'nün şehir merkezinde, % 2.7'nin ilçe vd. ikamet ettiği; sporcuların % 16.9'nun futbol, % 13.1'nin basketbol, % 10.8'nin voleybol, % 11.0'nin hentbol, % 6.3'nün hokey, % 6.9'nun atletizm, % 6.5'sinin tenis, % 6.0'nin taekwondo, % 5.6'nın güreş, % 4.4'nün kick boks-karate, % 4.8'nin badminton, % 7.7'nin yüzme sporlarıyla uğraştığı; sporcuların % 36.3'nün amatör, % 63.7'nin profesyonel olarak sporla uğraştığı; sporcuların % 16.5'nin 0-3 yıl arası, % 21.3'nün 4-6 yıl arası, % 30.4'nün 7-9 yıl arası, % 18.3'nün 10-12 yıl arası, % 7.3'nün 13-15 yıl arası ve % 6.2'nin 16 yıl ve üstü sürede sporla uğraştığı görülmektedir.

Tüm bu bulgulardan katılımcıların; cinsiyetlerine göre çoğunluğunu erkek sporcuların oluşturduğu, yaşlarına göre çoğunluğunu 16-19 yaş arası sporcuların oluşturduğu, medeni hali durumlarına göre çoğunluğunu bekâr sporcuların oluşturduğu, eğitim durumlarına göre çoğunluğunu önlisans ve lisans mezunu sporcuların oluşturduğu, yaşadıkları yer durumlarına göre çoğunluğunun büyükşehirde ikamet ettikleri, spor branşlarına göre çoğunluğunu futbol branşı ile uğraşan sporcuların oluşturduğu, profesyonel sporcuların çoğunlukta olduğu, uğraştıkları spor branşı süresine göre çoğunluğunun 7-9 yıl arası sporla aktif uğraştığı görülmektedir.

Tablo 2.Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Rank				Test İstatistik																																																															
	Cinsiyet	N	Ortalama Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P																																																												
Duygusal Zekâ	Erkek	309	265.61	82073.50	31020.500	53386.500	-.939	.348																																																												
	Kadın	211	253.02	53386.50					Kişiler Arası İlişkiler	Erkek	309	268.92	83095.00	29999.000	52365.000	-1.550	.121	Kadın	211	248.18	52365.00	Kişisel Farkındalık	Erkek	309	263.27	81350.00	31744.000	54110.000	-.509	.611	Kadın	211	256.45	54110.00	Şartlara Uyum	Erkek	309	262.64	81157.00	31937.000	54303.000	-.396	.692	Kadın	211	257.36	54303.00	Stres Yönetimi	Erkek	309	262.59	81139.00	31955.000	54321.000	-.384	.701	Kadın	211	257.45	54321.00	Genel Ruh Hali	Erkek	309	263.23	81338.00	31756.000	54122.000	-.504
Kişiler Arası İlişkiler	Erkek	309	268.92	83095.00	29999.000	52365.000	-1.550	.121																																																												
	Kadın	211	248.18	52365.00					Kişisel Farkındalık	Erkek	309	263.27	81350.00	31744.000	54110.000	-.509	.611	Kadın	211	256.45	54110.00	Şartlara Uyum	Erkek	309	262.64	81157.00	31937.000	54303.000	-.396	.692	Kadın	211	257.36	54303.00	Stres Yönetimi	Erkek	309	262.59	81139.00	31955.000	54321.000	-.384	.701	Kadın	211	257.45	54321.00	Genel Ruh Hali	Erkek	309	263.23	81338.00	31756.000	54122.000	-.504	.614	Kadın	211	256.50	54122.00								
Kişisel Farkındalık	Erkek	309	263.27	81350.00	31744.000	54110.000	-.509	.611																																																												
	Kadın	211	256.45	54110.00					Şartlara Uyum	Erkek	309	262.64	81157.00	31937.000	54303.000	-.396	.692	Kadın	211	257.36	54303.00	Stres Yönetimi	Erkek	309	262.59	81139.00	31955.000	54321.000	-.384	.701	Kadın	211	257.45	54321.00	Genel Ruh Hali	Erkek	309	263.23	81338.00	31756.000	54122.000	-.504	.614	Kadın	211	256.50	54122.00																					
Şartlara Uyum	Erkek	309	262.64	81157.00	31937.000	54303.000	-.396	.692																																																												
	Kadın	211	257.36	54303.00					Stres Yönetimi	Erkek	309	262.59	81139.00	31955.000	54321.000	-.384	.701	Kadın	211	257.45	54321.00	Genel Ruh Hali	Erkek	309	263.23	81338.00	31756.000	54122.000	-.504	.614	Kadın	211	256.50	54122.00																																		
Stres Yönetimi	Erkek	309	262.59	81139.00	31955.000	54321.000	-.384	.701																																																												
	Kadın	211	257.45	54321.00					Genel Ruh Hali	Erkek	309	263.23	81338.00	31756.000	54122.000	-.504	.614	Kadın	211	256.50	54122.00																																															
Genel Ruh Hali	Erkek	309	263.23	81338.00	31756.000	54122.000	-.504	.614																																																												
	Kadın	211	256.50	54122.00																																																																

*P<0.05

Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde cinsiyet ile duygusal zekâ ve alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Yabancı Dil Bilme Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Yabancı Dil	Rank			Test İstatistik			
		N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Duygusal Zekâ	Evet	317	249.48	79085.00	28682.000	79085.000	-2.091	.037*
	Hayır	203	277.71	56375.00				
Kişiler Arası İlişkiler	Evet	317	249.42	79067.50	28664.500	79067.500	-2.106	.035*
	Hayır	203	277.80	56392.00				
Kişisel Farkındalık	Evet	317	249.15	78982.00	28579.000	78982.000	-2.154	.031*
	Hayır	203	278.22	56478.00				

***P<0.05**

Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde yabancı dil bilme ile duygusal zekâ arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir (Sig.=0.037<0.05). Buna göre sporcuların duygusal zekâ algısı değerlendirilmesine yönelik yabancı dil bilme ile duygusal zeka arasında “hayır” puanlarının (Rank=277.71) “evet” puanlarına göre (Rank=249.48) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca Duygusal Zekâ alt boyutlarından kişilerarası ilişkiler boyutu ile yabancı dil bilme arasında [Sig.=0.035<0.05 ve “hayır” puanlarının (Rank=277.80) “evet” puanlarına göre (Rank=249.42) anlamlı düzeyde yüksek] ve kişisel farkındalık boyutu ile yabancı dil bilme arasında [Sig.=0.031<0.05 ve “hayır” puanlarının (Rank=278.22) “evet” puanlarına göre (Rank=249.15) anlamlı düzeyde yüksek] % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde şartlara uyum, stres yönetimi, genel ruh hali boyutları ile yabancı dil bilme değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0.005).

Tablo 4. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Spor Branşı Seviyesi Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Spor Branşı Seviyesi	Rank			Test İstatistik			
		N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Duygusal Zekâ	Amatör	189	251.31	47497.50	29542.500	47497.500	-1.054	.292
	Profesyonel	331	265.75	87962.50				
Stres Yönetimi	Amatör	189	241.62	45666.00	27711.000	45666.000	-2.172	.030*
	Profesyonel	331	271.28	89794.00				
	Profesyonel	331	265.88	88007.00				

***P<0.05**

Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde stres yönetimi boyutu ile spor branşı seviyesi arasında % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir (Sig.=0.030<0.05). Buna göre sporcuların duygusal zekâ algısı değerlendirilmesine yönelik stres yönetimi spor branşı seviyesi arasında “profesyonel” puanlarının (Rank=271.28) “amatör” puanlarına göre (Rank=241.62) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Diğer yandan katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ algısı değerlendirilmesinde duygusal zekâ ve alt boyutlarından kişilerarası ilişkiler, kişisel

farkındalık, şartlara uyum, genel ruh hali boyutları ile spor branşı seviyesi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir ($p>0.005$).

Tablo 5. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Spor Branşı Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank			İstatistikler			
	Spor Branşı	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	Anlamlılık
Kişilerarası İlişkiler	Futbol	88	270.92	33.492	11	.000*	Futbol>Hokey, Futbol>Kick-boks-Karate, Basketbol>Hokey, Basketbol>Kick-boks-Karate, Voleybol >Kick-boks-Karate, Hentbol> Kick-boks-Karate, Tenis> Kick-boks-Karate, Tekwondo> Kick-boks-Karate, Güreş>Yüzme, Badminton> Kick-boks-Karate, Yüzme>Hokey, Yüzme>Güreş, Yüzme> Kick-Boks-Karate.
	Basketbol	68	271.29				
	Voleybol	56	268.80				
	Hentbol	57	251.23				
	Hokey	33	185.55				
	Atletizm	36	231.11				
	Tenis	34	298.76				
	Taekwondo	31	289.56				
	Güreş	29	223.12				
	Kick Boks-Karate	23	158.85				
	Badminton	25	303.64				
	Yüzme	40	312.64				
Toplam	520						
Kişisel Farkındalık	Futbol	88	273.38	32.025	11	.001*	Futbol>Hokey, Futbol>Kick-boks-Karate, Basketbol>Hokey, Basketbol>Kick-boks-Karate, Voleybol>Hokey, Voleybol >Kick-boks-Karate, Hentbol> Kick-boks-Karate, Tenis>Hentbol, Tenis>Hokey, Tenis> Kick-boks-Karate, Tekwondo>Hokey, Tekwondo> Kick-boks-Karate, Güreş>Kick-boks-Karate, Badminton>Hokey, Badminton> Kick-boks-Karate, Yüzme>Hentbol, Yüzme>Hokey, Yüzme>Atletizm, Yüzme> Kick-boks-Karate.
	Basketbol	68	275.91				
	Voleybol	56	283.98				
	Hentbol	57	233.98				
	Hokey	33	188.08				
	Atletizm	36	239.71				
	Tenis	34	298.76				
	Taekwondo	31	266.11				
	Güreş	29	241.05				
	Kick Boks-Karate	23	156.93				
	Badminton	25	277.86				
	Yüzme	40	307.99				
Toplam	520						
Şartlara Uyum	Futbol	88	260.16	22.555	11	.020*	Futbol>Kick-boks-Karate, Basketbol>Kick-boks-Karate, Voleybol>Futbol, Voleybol>Basketbol, Voleybol>Hentbol, Voleybol>Atletizm, Voleybol>Tenis, Voleybol >Kick-boks-Karate, Voleybol>Badminton, Hentbol> Kick-boks-Karate, Hokey> Kick-boks-Karate, Atletizm> Kick-boks-Karate, Tenis> Kick-boks-Karate, Tekwondo> Kick-boks-Karate, Güreş>Kick-boks-Karate, Yüzme>Kick-boks-Karate.
	Basketbol	68	255.75				
	Voleybol	56	313.14				
	Hentbol	57	244.34				
	Hokey	33	294.08				
	Atletizm	36	249.06				
	Tenis	34	252.78				
	Taekwondo	31	278.13				
	Güreş	29	287.84				
	Kick Boks-Karate	23	166.11				
	Badminton	25	215.18				
	Yüzme	40	256.91				
Toplam	520						

Katılımcı sporcuların Duygusal Zekâ alt boyutlarından kişilerarası ilişkiler boyutu ile spor branşı değişkeni arasında (Sig.=0.000<0.05), kişisel farkındalık boyutu ile spor branşı değişkeni arasında (Sig.=0.001<0.05) ve şartlara uyum boyutu ile spor branşı değişkeni arasında (Sig.=0.020<0.05) % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan sporcu katılımcıların spor branşı değişkenine göre duygusal zekâ süreci ortalamaları ile stres yönetimi ve genel ruh hali alt faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 6. Katılımcı Sporcuların Duygusal Zekâ Algısının Spor Branşı Süresi Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank			İstatistikler			
	Spor Branşı Süresi	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	Anlamlılık
Duygusal Zekâ	0-3 yıl	86	252.02	3.683	5	.596	-
	4-6 yıl	111	251.17				
	7-9 yıl	158	267.40				
	10-12 yıl	95	258.05				
	13-15	38	297.34				
	16 ve Üstü	32	245.11				

*P<0.05

Sporcu katılımcıların spor branşı süresi değişkenine göre duygusal zekâ algısı ortalamaları ile alt faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Liderlik	Erkek	309	262.44	81095.50	31998.500	54364.500	-.357	.721
	Kadın	211	257.65	54364.50				
İnsana Yönelik Liderlik	Erkek	309	257.86	79678.50	31783.500	79678.500	-.490	.624
	Kadın	211	264.37	55781.50				

*P<0.05

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde cinsiyet değişkeni ile liderlik ve alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 8. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Yabancı Dil Bilme Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Yabancı Dil Bilme	N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P
Liderlik	Evet	317	259.13	82144.00	31741.000	82144.000	-.260	.795
	Hayır	203	262.64	53316.00				

*P<0.05

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde yabancı dil bilme ile liderlik ve alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 9.Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Spor Branşı Seviyesi Durumuna Göre Dağılımı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

		Rank			İstatistik			
Spor Branşı Seviyesi	N	Ort. Rank	Toplam Rank	U	W	Z	P	
Liderlik	Amatör	189	257.52	48671.50	30716.500	48671.500	-.342	.732
	Profesyonel	331	262.20	86788.50				

*P<0.05

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı seviyesi ile liderlik ve alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 10.Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Spor Branşı Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

		Rank			İstatistik			
Spor Branşı	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	Anlamlılık		
İnsana Yönelik Liderlik	Futbol	88	245.46	31.568	11	.001*	Hentbol>Güreş Taekwondo>Futbol Taekwondo>Basketbol Taekwondo>Voleybol Taekwondo>Tenis Taekwondo>Güreş Taekwondo>Kick-Boks Karate Taekwondo>Badminton Yüzme>Futbol Yüzme>Voleybol Yüzme>Tenis Yüzme>Badminton	
	Basketbol	68	240.25					
	Voleybol	56	242.61					
	Hentbol	57	293.57					
	Hokey	33	265.39					
	Atletizm	36	261.39					
	Tenis	34	311.94					
	Taekwondo	31	323.05					
	Güreş	29	213.00					
	Kick Boks-Karate	23	197.41					
	Badminton	25	203.24					
	Yüzme	40	315.40					
	Toplam	520						
Dönüşümsel Liderlik	Futbol	88	288.28	23.454	11	.015*	Futbol>Voleybol Futbol>Tenis Basketbol>Tenis Voleybol>Tenis Hentbol>Tenis Hokey>Tenis Atletizm>Tenis Taekwondo>Tenis Güreş>Tenis Kick-Boks Karate>Tenis Badminton>Tenis	
	Basketbol	68	284.25					
	Voleybol	56	225.24					
	Hentbol	57	260.11					
	Hokey	33	242.35					
	Atletizm	36	303.17					
	Tenis	34	190.65					
	Taekwondo	31	234.68					
	Güreş	29	275.60					
	Kick Boks-Karate	23	229.78					
	Badminton	25	233.38					
	Yüzme	40	288.56					
	Toplam	520						

*P<0.05

Katılımcı sporcuların Liderlik alt boyutlarından insana yönelik liderlik boyutu ile spor branşı değişkeni arasında (Sig.=0.001<0.05), dönüşümsel liderlik boyutu ile spor branşı değişkeni arasında (Sig.=0.015<0.05) % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Anlamlı farkın kaynağını bulmak için LSD testi yapılmıştır. Diğer yandan sporcu katılımcıların spor branşı değişkenine göre liderlik algısı ortalamaları ile yapıya yönelik liderlik ve karizmatik liderlik alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

Tablo 11. Katılımcı Sporcuların Liderlik Algısının Spor Branşı Süresi Durumuna Göre Dağılımı ve Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	Rank		İstatistikler				
	Spor Branş Süresi	N	Ort. Rank	Ki-Kare	df	P	Anlamlılık
Karizmatik Liderlik	0-3 yıl	86	253.15	12.531	5	.028*	16 ve üstü>0-3 yıl 16 ve üstü>4-6 yıl 16 ve üstü>7-9 yıl 16 ve üstü>10-12 yıl
	4-6 yıl	111	230.47				
	7-9 yıl	158	261.35				
	10-12 yıl	95	267.62				
	13-15	38	286.84				
	16 ve Üstü	32	327.78				
	Toplam	520					

*P<0.05

Katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde karizmatik liderlik boyutu ile spor branşı süresi durumu arasında (Sig.=0.028<0.05) % 95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Buna göre 16 yıl ve üstü (sporla uğraşma) sporcuların karizmatik liderlik puanlarının (Rank=327.78) diğer sporculara göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Farkın anlamlılığını bulmak için LSD analizinden faydalanılmıştır. Diğer yandan katılımcı sporcuların Liderlik algısı değerlendirilmesinde spor branşı süresi durumu değişkeni ile insana yönelik liderlik, yapıya yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

Duygusal zeka ve liderlik alt faktörlerine ait korelasyon analizleri

Katılımcı sporcuların duygusal zeka alt faktörleri; kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, şartlara uyum, stres yönetimi, genel ruh arasındaki ilişkiyi ve liderlik alt faktörleri; insana yönelik liderlik, yapıya yönelik liderlik, dönüşümsel liderlik, karizmatik liderlik arasındaki ilişkiyi test edebilmek için Spearman's korelasyon katsayıları (r) hesaplanmıştır.

Tablo 12. Duygusal Zekâ Alt Faktörlerine Ait Korelasyon Analizi Tablosu

		Kişisel farkındalık	Kişilerarası ilişkiler	Şartlara uyum	Stres yönetimi	Genel ruh hali	
Spearman's rho	Kişisel Farkındalık	Korelasyon katsayısı	1.000				
		P					
	Kişilerarası İlişkiler	Korelasyon katsayısı	.721**	1.000			
		P	.000				
	Şartlara Uyum	Korelasyon katsayısı	.616**	.470**	1.000		
		P	.000	.000			
	Stres Yönetimi	Korelasyon katsayısı	.658**	.363**	.610**	1.000	
		P	.000	.000	.000		
	Genel Ruh Hali	Korelasyon katsayısı	.738**	.533**	.684**	.766**	1.000
		P	.000	.000	.000	.000	
		N	520	520	520	520	520

*P<0.01; **P<0.001 anlamlılık düzeyindedir.

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; katılımcı sporcuların duygusal zeka (faktör düzeyinde) ölçeği boyutlarından kişisel farkındalık ile kişilerarası ilişkiler faktörleri arasında pozitif yönlü *yüksek* düzeyde ilişki ($r=0.721$; $n=520$), kişisel farkındalık ile şartlara uyum faktörleri arasında pozitif yönlü *orta* düzeyde ilişki ($r=0.616$; $n=520$), kişisel farkındalık ile stres yönetimi faktörleri arasında pozitif yönlü *orta* düzeyde ilişki ($r=0.658$; $n=520$), kişisel farkındalık ile genel ruh hali faktörleri arasında pozitif yönlü *yüksek* düzeyde ilişki ($r=0.738$; $n=520$), kişilerarası ilişkiler ile şartlara uyum faktörleri arasında pozitif yönlü *zayıf* düzeyde ilişki ($r=0.470$; $n=520$), kişilerarası ilişkiler ile stres yönetimi faktörleri arasında pozitif yönlü *zayıf* düzeyde ilişki ($r=0.363$; $n=520$), kişilerarası ilişkiler ile genel ruh hali faktörleri arasında pozitif yönlü *orta* düzeyde ilişki ($r=0.533$; $n=520$), şartlara uyum ile stres yönetimi faktörleri arasında pozitif yönlü *orta* düzeyde ilişki ($r=0.610$; $n=520$), şartlara uyum ile genel ruh hali faktörleri arasında pozitif yönlü *orta* düzeyde ilişki ($r=0.684$; $n=520$), stres yönetimi ile genel ruh hali faktörleri arasında pozitif yönlü *yüksek* düzeyde ilişki ($r=0.766$; $n=520$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13. Liderlik Alt Faktörlerine Ait Korelasyon Analizi Tablosu

		İnsana Yönelik Liderlik	Yapıya Yönelik Liderlik	Dönüşümsel Liderlik	Karizmatik Liderlik	
Spearman's rho	İnsana Yönelik Liderlik	Korelasyon katsayısı	1.000			
		P				
	Yapıya Yönelik Liderlik	Korelasyon katsayısı	.128**	1.000		
		P	.003			
	Dönüşümsel Liderlik	Korelasyon katsayısı	.037	.467**	1.000	
		P	.397	.000		
	Karizmatik Liderlik	Korelasyon katsayısı	.064	.832**	.475**	1.000
		P	.142	.000	.000	
		N	520	520	520	520

* $P<0.01$; ** $P<0.001$ anlamlılık düzeyindedir.

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; faktör düzeyinde katılımcı sporcuların liderlik ölçeği boyutlarından insana yönelik liderlik ile yapıya yönelik liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü *zayıf* düzeyde ilişki ($r=0.128$; $n=520$), insana yönelik liderlik ile dönüşümsel liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü *zayıf* düzeyde ilişki ($r=0.37$; $n=520$), insana yönelik liderlik ile karizmatik liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü *orta* düzeyde ilişki ($r=0.64$; $n=520$), yapıya yönelik liderlik ile dönüşümsel liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü *zayıf* düzeyde ilişki ($r=0.467$; $n=520$), yapıya yönelik liderlik ile karizmatik liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü *yüksek* düzeyde ilişki ($r=0.832$; $n=520$), dönüşümsel liderlik ile karizmatik liderlik faktörleri arasında pozitif yönlü *zayıf* düzeyde ilişki ($r=0.475$; $n=520$) olduğu tespit edilmiştir.

Regresyon İstatistikleri

Kurulan tek yönlü lineer regresyon modeli şöyle açıklanmıştır:

Y=Bağımlı Değişken (Liderlik), X=Bağımsız Değişken (Duygusal Zekâ), A=Sabit Katsayı (Beta), B=Bağımsız Değişkeni Katsayısı olmak üzere; Model, $Y=A+B*X$ ile açıklanmaktadır.

Tablo 14. Regresyon Modeli Tablosu

Regresyon Modeli									
Model	R	R ²	Kare Ort.	Std. Hata	Ortalama İstatistik				
					R Kare Ort.	F Ort.	df1	df2	Sig. F Ort.
1	.325 ^a	.106	.104	.42745	.106	69.823	1	592	.000

Belirleyici Faktör: (sabit), Duygusal Zekâ Ort

p<0.01

Oluşturulan regresyon analizi modeline göre duygusal zekâ liderliğin %10.60'ını açıkladığı bulgusuna ulaşılmıştır ([R=0.325]; [R²=0.106]; p=0.000<0.05).

Tablo 15. Regresyon Güvenirlilik Tablosu

ANOVA ^a						
Model	Kare Toplamı	df	Kare Ort.	F	Sig.	
1	Regresyon	12.757	1	12.757	69.823	.000 ^b
	Kalan	108.164	592	.183		
	Total	120.922	593			

a. Bağımlı Değişken: Liderlik Ortalaması**b. Belirleyici Faktör: (Sabit), Duygusal Zeka Ortalaması*****<0.01**

Oluşturulan regresyon modelimiz istatistiki olarak % 95 güvenirlilik düzeyinde anlamlıdır. Buna göre duygusal zekânın liderlik üzerinde anlamlı bir ilişkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (F=69.823; p=0.000<0.05).

Tablo 16. Lineer (Doğrusal) Regresyon Analiz Tablosu

Doğrusal Katsayı ^a						
Model	Standartlanmamış Katsayı		Standart Katsayı	t	Sig.	
	B	Std. Hata	β			
1	(Sabit)	1.329	.290		4.589	.000
	Duygusal Zekâ Ort	.624	.075	.325	8.356	.000

a. Bağımlı Değişken: Liderlik Ort**p<0.01**

Tabloya göre yapılan regresyon analizi sonucunda:

$$Y=A+ B*X, \text{ Liderlik}=1.329+0.624*\text{Duygusal Zekâ}$$

Burada duygusal zekânın liderlik üzerinde etkisinin 0.624 olduğu söylenebilir. Bir başka ifade ile duygusal zekâ algısı 1 birim arttırıldığında liderlik algısı 0.624 *pozitif* yönlü artacağı söylenebilir.

Tartışma-Sonuç

Bireysel sporlar ve takım sporları ile ilgilenen her sporcuda; hedef ve amaçları gerçekleştirmek için çok çalışma, spor hayatını devam ettirme, yaptığı işten tatmin olma, başarıya ulaşma isteği vardır. Bu açıdan profesyonel ya da amatör her sporcudan; sportif müsabakalarda yüksek dercede performans göstermesi, başarı sağlaması istenir ve beklenir. İyi bir performans ve başarı için birlikte hareket etme, verilen görevi yerine getirme, takım için fedakârlık yapma ve ortak hedef belirleme gibi durumlar da göz ardı edilemeyecek öneme sahiptir. Özellikle elit düzeyde profesyonel sporcular için bu durum biraz daha fazla önem arz

etmektedir. Uğraştıkları spor dalını bir meslek (maddi bir kazanç/gelir) edindiklerinden onlar için kazanılan her başarı aynı zamanda takımlarının da kazancı demektir. Sporcuların antrenman, idman, çalışma vb. ya da müsabaka esnasında fiziksel yapılarının uygunluğunun yanı sıra psikolojik açıdan da yeterli düzeyde olmaları gerekmektedir. Sporcular için gerek antrenmanlarda gerekse müsabaka ortamlarında yaşanacak olumlu duygu, düşünce ve davranışların takımlarına ya da bireysel olarak uğraştıkları spor dallarına katkı sağlaması ve bu katkıya bağlı olarak başarı elde etmeleri muhtemeldir. Sporda (hangi spor dalı olursa olsun), duygular en kritik anlarda ortaya çıkar ve her şeyi bir anda olumlu/olumsuz duruma çevirme özelliğine sahiptir. Bu açıdan sporcunun içinde bulunduğu fiziksel ve psikolojik şartlarda duygularını anlaması ve onları lehine çevirebilmesinin önemli olduğu bilinmektedir. Duygularını kontrol edebilen ve buna bağlı olarak duygusal zekâ yeteneklerini geliştirip yönetebilen sporcuların diğer sporculara nazaran bir adım önde oldukları ve daha çok başarı sağladıkları araştırmalarda belirtilmektedir (*Karademir ve ark. 2010, Karademir ve Çoban 2011, Adiloğulları 2011, Pektaş 2013, Sarıkabak ve ark. 2018, Topuz ve Çağlayan 2019*) İçinde bulunulan şartlar ne kadar zor olursa olsun sporcunun oyun içerisinde göstereceği fiziksel ve psikolojik direncin daha fazla olması (antrenör, seyirci, kişinin sosyal çevresi ve hatta kendi kendisinden) beklenmektedir. Bu anlamda duygusal zekâ yetenekleri gelişmiş sporcuların liderlik davranışlarının da olumlu yönde seyredeceği düşüncesiyle yaptığımız çalışmanın sporun bireyin duygusal zekâ ile liderlik davranışlarına olumlu katkıları olacağı kurgusuyla hareket edilmiştir.

Bireysel sporlar ve takım sporlarıyla uğraşan sporcuların yer aldığı bu araştırmada katılımcı sporcuların duygusal zekâ ve liderlik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada sporcuların çoğunluğunu; erkek, 16-19 yaş arasında, bekâr, önlisans ve lisans mezunu, yabancı dil bilen, büyükşehirde ikamet eden, profesyonel, ortalama 7-9 yıl arası sporla uğraşan sporcuların oluşturduğu görülmektedir.

Çalışmamızda katılımcı sporcuların duygusal zekâ alt faktörlerinden stres yönetimi ile spor branşı seviyesi arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Buna göre profesyonel sporcuların puanlarının amatör sporculara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. *Adiloğulları (2011)* yaptığı çalışmada, 3. Lig kulüplerinde oynayan sporcuların stres yönetimi düzeylerinin 2. Lig A ve 2. Lig B grubu kulüplerinde oynayan sporculardan istatistiksel olarak yüksek olduğunu ifade etmektedir. Profesyonel sporcuların başarı ve performans düzeyleri amatör sporculara göre daha üst seviyede olması beklenmektedir. Bu sporcuların bağlı buldukları takımın, teknik adamın, antrenörün beklentilerini karşılama istencinden ötürü yaptıkları işlerin yoğunluğu ve çalışma tempoları yüksek olmaktadır. Bu noktada sporcu strese dayanma-stresle başa çıkma noktasında, kendini hazırlamak ve hedeflenen başarıyı elde etmek düşüncesiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Çalışmada yer alan profesyonel sporcuların kendi çalışma alanları içerisinde strese dayanıklılık-stres yönetimi noktasında endişe arttırıcı ve stresli ortamları amatör sporculara göre daha iyi idare ettikleri söylenebilir. Sporcuların amatörlük ve profesyonellik düalist bakış açısı ekseninde stresle başa çık(ama)malarında çeşitli parametreler göz önünde bulundurulduktan sonra alt faktörler arasındaki ilişkiye bakmak gerekir.

Araştırmada katılımcı sporcuların cinsiyet değişkeni ile duygusal zekâ ve alt faktörleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Alan yazındaki çalışmayla ilgili benzer

araştırmalara bakıldığında *Bar-On 1997'de* duygusal zekâ envanteri adlı çalışmasında duygusal zekâ algısı ile cinsiyet değişkeni arasında herhangi bir farklılık olmadığı belirtilmektedir. *Goleman 1998'de* yaptığı (duygusal zekâ ile çalışma) araştırmada duygusal zekâ algısı ile cinsiyet değişkeni arasında herhangi bir anlamlılık bulunmadığını ifade etmiştir. *Turanlı (2007)* okul müdürlerinin cinsiyetleri ile duygusal zekâ algıları arasında özbilinç, özyönetim, sosyal bilinç ve ilişki yönetimi alt boyutları arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı belirtmiştir. *Yaşar (2010)* çalışmasında duygusal zekânın cinsiyete göre herhangi bir farklılık göstermediğini ifade etmiştir. Mesleki açıdan yapılan çalışmalarda farklılıklar gözükse de cinsiyet bağlamında anlamlı farkın olmadığı görülmektedir. Ama bu olguya holistik açıdan bakıp genellemede bulunmak yanlış bir çıkarım olacaktır. Çünkü cinsiyet rolleri açısından katılımcılar arasında anlamlı farklılıkların görüldüğü çalışmalar da vardır.

Schutte ve arkadaşlarının (1998) duygusal zekâ ölçeğinin geliştirilmesi ve onaylanması ile ilgili yaptıkları bir çalışmada, kadın katılımcıların puanlarının erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğunu belirtmekte; benzer şekilde *Mayer ve arkadaşlarının (2000)* duygusal zekâ ile geleneksel zekâ standartlarını karşılaştırdıkları çalışmada kadın katılımcıların puanlarının erkek katılımcılara göre daha yüksek bulunduğu belirtilmektedir. *Austin ve arkadaşlarının (2007)* tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada kadın öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır.

Yapılan incelemelere genel olarak bakıldığında cinsiyet değişkeni ile duygusal zekâ ve alt boyutları arasında farklılıkların olduğu, kimi çalışmalarda kadın katılımcıların puanları yüksek iken, kimilerinde erkek katılımcıların puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bazı araştırmalarda da (çalışmamızda olduğu gibi) herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamakta ancak; ilgili çalışmalarda daha çok strese dayanıklılık-stres yönetimi boyutlarındaki farklılıklar dikkat çekmektedir.

Cinsiyet farkı gözetmeksizin elde edilen bulgular bağlamında katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısına yönelik değerlendirmede, yabancı dil bilme ile duygusal zekâ, kişilerarası ilişkiler ve kişisel farkındalık alt boyutları arasında “hayır” puanlarının “evet” puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilirken; stres yönetimi, şartlara uyum, genel ruh hali boyutlarında herhangi bir anlamlı farklılık görülmemektedir.

Çalışmada araştırmaya katılan sporcuların çoğunluğunun yabancı dil bildiği tespit edilmiştir ancak; duygusal zekâ ve kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık boyutlarında yabancı dil bilmeyen sporcuların puanları yüksek görülmektedir. Bu durum aslında yabancı dil bilmenin duygusal zekâ algısını pek de etkilemediğini göstermektedir. Fakat şu da bilinen bir gerçektir ki, kişilerarası ilişkiler noktasında kendini mutlu hisseden bir sporcunun bulunduğu ortama, çevreye, şartlara uyum göstermesi de kolay olacaktır. Sosyal bir varlık olan insanın kişilerarası ilişkiler boyutunda sosyal ilişkilerini de düzenlemesi onun kişisel farkındalık boyutunda da uyumunu kolaylaştıracaktır. Ülkemizde bilhassa yurtdışından gelen sporcuların kişilerarası ilişkiler boyutunda dil problemi nedeniyle sıkıntılar yaşaması muhtemel bir durumdur. Aynı şekilde ülkemizden yurtdışına giden sporcularda da bu durum görülebilir. Özellikle büyük takım sporlarında faaliyet gösteren sporcularda yabancı dil probleminden kaynaklı sıkıntılar yaşanması, kişilerarası ilişkiler ve kişisel farkındalık boyutlarında yetersizlikleri beraberinde getirmektedir. Bu durum sporcuların başarı ve performans düzeylerini de olumsuz etkileyebilmektedir.

Çalışmada katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısına yönelik değerlendirmede spor branşı ile kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, şartlara uyum alt faktörleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilirken; stres yönetimi ve genel ruh hali boyutlarında herhangi bir anlamlı farklılık görülmemektedir. Buna göre; katılımcı sporcuların duygusal zeka alt faktörlerinden kişilerarası ilişkiler boyutu ile spor branşı arasında “futbol” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “basketbol” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “voleybol” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “hentbol” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “tenis” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “taekwondo” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “güreş” branşı puanlarının yüzme branşı puanlarına, “badminton” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “yüzme” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Yine katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısı değerlendirilmesine yönelik spor branşı ile kişisel farkındalık alt faktörü arasında “futbol” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “basketbol” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “voleybol” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “hentbol” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “tenis” branşı puanlarının hentbol ve hokey branşları puanlarına, “taekwondo” branşı puanlarının hokey ve kick boks-karate branşları puanlarına, “güreş” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “badminton” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “yüzme” branşı puanlarının hentbol, hokey, atletizm ve kick boks-karate branşları puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Ayrıca katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısı değerlendirilmesine yönelik spor branşı ile şartlara uyum alt faktörü arasında “futbol” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “basketbol” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “voleybol” branşı puanlarının futbol, basketbol, hentbol, atletizm, tenis, kick boks-karate ve badminton branşları puanlarına, “hentbol” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “hokey” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “atletizm” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “tenis” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “taekwondo” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “güreş” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına, “yüzme” branşı puanlarının kick boks-karate branşı puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Alan yazında ise, *Tok (2008)* yaptığı çalışmada voleybol, basketbol, yüzme gibi sporlarla uğraşan sporcuların duygusal zekâ düzeylerini yüksek bulurken; atletizm branşıyla uğraşan sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin düşük olduğunu belirtmektedir. *Yaşar (2010)* çalışmasında duygusal zekânın spor branşlarına göre farklılıklar gösterdiğini belirtmektedir. Buna kişisel farkındalık ve kişilerarası ilişkiler boyutunda en iyi durumda olanların kayakçılar ve hentbolcular, en kötü durumda olanların ise basketbolcular ve atletizmciler olduğu vurgulanmaktadır. *Bal ve arkadaşları (2011)* yaptıkları çalışmada katılımcı bireylerde duygusal zekâ düzeyinin en yüksek atletizm branşıyla uğraşanlarda olduğunu belirtmiştir. Araştırmada duygusal zekâ düzeyi yüksek olanların liderlik performansını, ekip uyumunu ve stresle başa çıkmayı geliştirebileceklerini ifade etmişlerdir.

Alan yazınla ilgili çalışmalara bakıldığında genel olarak takım sporlarıyla uğraşan sporcuların duygusal zekâ ve alt boyutlarında (çeşitli değişkenler arasında) anlamlı farklılıkların olduğu

görülmektedir. Bu durumda takım sporuyla uğraşan sporcuların duygusal zekâ düzeylerinin bireysel sporlarla uğraşan sporculara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmaya göre katılımcı sporcuların liderlik algısına yönelik cinsiyet, yabancı dil bilme, spor branşı seviyesi değişkenleri ile liderlik ve alt faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. *Araz (2019)* çalışmasında yönetici konumundaki bireylerin koçluk tarzı liderlik ile cinsiyet değişkeni arasında herhangi bir etkisi olmadığını belirtmektedir.

Araştırmaya göre katılımcı sporcuların liderlik algısına yönelik değerlendirmede spor branşı ile insana yönelik liderlik ve dönüşümsel liderlik alt faktörleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu tespit edilirken; yapıya yönelik liderlik ile karizmatik liderlik boyutlarında herhangi bir anlamlı farklılık görülmemektedir. Buna göre katılımcı sporcuların liderlik algısı değerlendirilmesine yönelik spor branşı ile insana yönelik liderlik alt faktörü arasında “hentbol” branşı puanlarının güreş branşına puanlarına; “taekwondo” branşı puanlarının futbol, basketbol, voleybol, tenis, güreş, kick boks-karate, badminton branşları puanlarına ve “yüzme” branşı puanlarının futbol, voleybol, tenis, badminton branşları puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Ayrıca katılımcı sporcuların liderlik algısına yönelik değerlendirmede spor branşı ile dönüşümsel liderlik alt faktörü arasında “futbol” branşı puanlarının voleybol ve tenis branşları puanlarına, “basketbol” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “voleybol” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “hentbol” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “hokey” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “atletizm” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “taekwondo” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “güreş” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “kick boks-karate” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına, “badminton” branşı puanlarının tenis branşı puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda çalışmada yer alan sporcuların insana yönelik liderlik tarzı puanlarının bireysel sporlarla uğraşan sporcularda daha yüksek görülürken; dönüşümsel liderlik tarzında hem takım sporlarıyla hem de bireysel sporlarla uğraşan bireylerde yüksek olduğu görülmektedir.

Takım sporlarının kendi aralarındaki farklılıklarına bakıldığında ise “futbol” branşının voleybol branşı ile dönüşümsel liderlik boyutunda anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Bireysel spor dallarındaki analizlere bakıldığında; “atletizm, taekwondo, güreş, badminton, kickbok-karate” branşlarının tenis branşı ile dönüşümsel liderlik boyutunda anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Buradan çıkarılan sonuç itibarıyla özellikle tenis sporlarıyla uğraşan sporcuların liderlik düzeylerinin diğer spor dallarıyla uğraşan sporculara nazaran daha düşük olduğu söylenebilir.

Araştırma ile benzerlik gösteren (insana yönelik liderlik tarzına dair yapılan) önemli çalışmalar da bulunmaktadır. *Başoğlu'nun (2006)*; bireysel spor yapan öğrencilerin dönüşümsel liderlik özelliklerini yoğun olarak yansıttıkları ifade edilmektedir. *Geri'nin (2010)* araştırmasında; çalışanların, yöneticilerinin “insana yönelik liderlik” tarzı ile arabulucu liderlik tarzı, paylaşımcı liderlik tarzı ve motive edici liderlik tarzı algılamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu ifade edilmektedir. *Çekmecelioglu (2014)*; insana yönelik liderliğin gerek çalışan performansı gerekse örgüte bağlılığı açısından daha önemli etkilerinin olduğu ifade edilmekte (*Gregg ve Hall 2006*) ve bu liderlik tarzında takım çalışmasına önem veren

liderin, çalışanlarının tutum ve davranışları açısından grup çalışmaları ile ilgili karar vermede katılımcılığı sağlayarak rol model üstlendiği vurgulanmaktadır. *Doğanay ve Şen (2014)*, insan odaklı liderlik tarzları sergileyen liderlerin çalışanlarının duygusal bağlılığını ve performansını yüksek düzeyde etkilediği belirtilmektedir.

Bireysel sporla uğraşan sporcuların sorumluluk alma, stres, baskı, problem ve her türlü psikolojik süreçle kendi başlarına mücadele ettikleri söylenebilir. Araştırmamızda dönüşümsel liderlik açısından taekwondo, atletizm, güreş, badminton branşlarındaki farklılıklar görülmektedir. Bu branşlarla uğraşan sporcuların bireysel spor yaparak kurallara kendi başlarına uyan, sorumluluk üstlenen, alternatifler arasında seçim yapma durumunda kalan ve gerekli değişiklikleri kendi başına uygulayarak ortamı yeniden yapılandırmaya taşıyan yaratıcı ve denemelere açık bir liderlik tarzı olan dönüşümsel liderlik özelliklerini yansıttıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan sporcuların liderlik algısına yönelik spor branşı süresi ile karizmatik liderlik alt faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Buna göre sporcuların liderlik algısı değerlendirilmesine yönelik spor branşı süresi ile karizmatik liderlik alt faktörü arasında 16 yıl ve üstü puanlarının diğer süre (0-3, 4-6, 7-9, 10-12 yıl) puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. *Başoğlu'nun (2006)* askeri liselerde eğitim-öğretim gören takım sporu ve bireysel spor yapan ile spor yapmayan öğrencilerin liderlik özelliklerini incelediği çalışmasında, sporla hiç uğraşmayan öğrencilerin karizmatik liderlik özelliklerini ağırlıklı olarak gösterdikleri ifade edilmektedir. *Efekan'ın (2007)* çalışmasında takım sporu yapan öğrencilerin bireysel spor yapanlara göre karizmatik liderlik özelliklerini daha sık sergiledikleri belirtilmektedir. *Albayrak ve arkadaşlarının (2020)* çalışmasında sporcuların spor yaşı değişkenine göre karizmatik liderlik düzeylerinin (16 yıl ve üstü tecrübeye sahip sporcu/ların) yaşı ilerlemiş sporcuların ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Alan yazındaki araştırmalar ile çalışmamızın benzerlik gösterdiği görülmektedir. Özellikle karizmatik liderlik tarzında yaşı ilerlemiş sporcuların genç sporculara göre liderlik özelliklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Genç sporculara örnek olması açısından bu durum önem arz etmektedir.

Duygusal zekâ algısı alt faktörlerine ait korelasyon analizine bakıldığında; katılımcı sporcuların duygusal zekâ algısı ile ölçeğin alt faktörleri arasında genel olarak pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. *Yaşar (2010)* duygusal zekâ ve sporcu performansı ile ilişkisi arasında katılımcı bireylerin duygusal zekâ puan ortalamalarının genel olarak orta düzeyde olduğu vurgulanmaktadır. *Adiloğulları (2011)* araştırmasında sporcuların duygusal bağlılık ile duygusal zekâ alt boyutları arasında genel olarak pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğunu belirtmektedir. *Yazıcı (2016)* araştırmasında; basketbol oyuncularının zihinsel dayanıklılık ve duygusal zekâ alt boyutları arasında ilişkinin pozitif -doğrusal yönlü zayıf korelasyon olduğunu ifade etmektedir. *Kopp ve arkadaşları (2018)* çalışmasında duygusal zeka ile spor performansı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde ilişki bulunduğunu ifade etmektedir.

Liderlik algısı alt faktörlerine ait korelasyon analizine bakıldığında; katılımcı sporcuların liderlik algısı ile ölçeğin alt faktörleri arasında genel olarak pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. *Tolukan (2014)* araştırmasında spor tesisi yöneticilerinin genel olarak dönüşümcü liderlik özelliklerinin yüksek düzeyde olduğu, etkileşimci liderlik özelliklerinin ise orta düzeyde olduğunu belirtmektedir. *Araz (2019)* çalışmasında yönetici

konumundaki bireylerin duygusal zekâ ve koçluk tarzı liderlik arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır.

Çalışmanın Regresyon analizi modeline göre duygusal zekâ liderliğin % 10.60'ını açıkladığı görülmüş, regresyon modelimizin yapılan test sonucunda istatistiki olarak anlamlı bulunmuş ve buna göre duygusal zekânın liderlik üzerinde anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcı sporcuların duygusal zekâsının liderlik üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Buna göre duygusal zekâ algısı 1 birim arttırıldığında liderlik algısı 0.624 pozitif yönlü anlamlı düzeyde artacağı görülmektedir. Benzer bir çalışma ile *Doğanay ve Şen'in (2014)* araştırmalarında görev odaklı liderlik tarzlarının duygusal bağlılığa pozitif yönde ve anlamlı bir etkisinin olduğu vurgulanmakta ve görev odaklı liderlik tarzlarındaki 1 birimlik artışın duygusal bağlılığa (0.273) birimlik artış sağladığını; ayrıca insan odaklı liderlik tarzlarının da duygusal bağlılık üzerinde pozitif yönde ve anlamlı bir etki yaptığını; bu liderlik tarzlarındaki 1 birimlik artışın duygusal bağlılığa (0.576) birimlik artış sağladığı belirtilmektedir. Sonuç olarak takım sporuyla uğraşan bireylerin duygusal zekâ düzeyleri geliştikçe liderlik özellikleri de artacağı söylenebilir. Aynı şekilde bireysel sporlarla uğraşan katılımcı sporcuların duygusal zekâ düzeyleri geliştikçe liderlik özelliklerinin de artacağı ifade edilebilir.

Öneriler

- ✓ Sporcuların duygusal zekâ ve liderlik düzeylerinin incelenmesi literatürde adı geçen farklı değerlendirme ölçekleri ile de yapılabilir. Bu bağlamda bireysel ve takım sporlarında duygusal zekâ ile liderlik arasındaki farkları ile başka bir değişken arasında karşılaştırma yapılarak daha geniş sonuçlar ortaya konulabilir.
- ✓ Sporcu gruplarına yönelik duygusal zekâ yeteneklerini geliştiren eğitimin verilmesi, eğitim sonucunda gelişen duygusal zekâ yeteneklerinin tespit edilmesi ve bunun performans etkisi ile; ayrıca sporcu gruplarına yönelik liderlik yeteneklerini geliştiren eğitimin verilmesi, eğitim sonucunda gelişen liderlik yeteneklerinin tespit edilmesi ve bunun performans etkisi incelenebilir.
- ✓ Çalışma daha farklı spor dallarında veya daha özel spor dallarında geliştirilebilir.

Kaynaklar

Acar T.F. (2001) Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Göreve Yönelik ve İnsana Yönelik Liderlik Davranışları İle İlişkisi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, İstanbul.

Adiloğulları İ. (2011) Profesyonel Futbolcularda Duygusal Zekâ ile Örgütsel Bağlılık İlişkisi. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, İstanbul.

Albayrak Y.A., Bayrakdaroğlu Y. ve Mutlu O.T. (2020) Analysis of the Effect of The Charismatic Leadership Perception of Male Ist League Handball Athletes About Team Coaches on Team Unity in Terms of Certain Veriables. Turkish Studies, 15(5).

<https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44360>

Araz C. (2019) Duygusal Zekânın Koçluk Tarzı Liderlik Üzerindeki Etkisi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, Ankara.

Ardahan F. (2012) Duygusal Zekâ ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin Doğa Sporları Yapanlar Üzerinde İncelenmesi. Pamukkale Journal of Sport Sciences, 3(3): 20-23.

Arslan A. (2015) Dezavantajlı Gruplar Bağlamında Lise Çağı Gençliğinin Sosyalleşmesinde Sporun Etkisi. Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, Düzce.

Austin E.J., Evans P., Magnus B., and O'Hanlon K. (2007) A Preliminary Study of Empathy, Emotional Intelligence and Examination Performance in MBCHB Students. 41:(7):684-9, DOI:10.1111/j.1365-2923.2007.02795.x, <https://www.researchgate.net/publication/6222820>, Erişim: 12.05.2020, 01:57

Azimkhani A. (2014) Genç Ve Yetişkin Kayakçılarda Zihinsel Beceri Duygusal Zekâ Ve Yarışma Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, Erzurum.

Bal S.B., Singh K., Sood M. and Kumar S. (2011) Emotional Intelligence and Sporting Performance: A Comparison Between Open- and Closed-Skill Athletes. Journal of Physical Education and Sports Management Vol. 2(5), <http://www.acadjourn.org/jpesm>, ISSN 1996-0794 ©2011 Academic Journals

Bar-On R. (1997) Bar-On Emotional Quotient Inventory: Technical Manual. Toronto: Multi Health System.

Bar-On R. (2006) The Bar-On Model Of Emotional-Social Intelligence. Psicothema, ISSN: 0214-9915, CODEN PSOTEG, www.psikothema.com

Başoğlu U.D. (2006) Askeri Liselerde Eğitim-Öğretim Gören Takım Sporları Yapan, Bireysel Spor Yapan ve Spor Yapmayan Öğrencilerin Liderlik Özellikleri. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, İstanbul.

Baykal D. (1994) Örgütlerde Liderlik ve İşçi Sendikaları Yöneticilerinin Liderlik Tarzlarına İlişkin Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, İstanbul.

Bektaş Ç. (2016) Liderlik Yaklaşımları ve Modern Liderden Beklentiler. Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi, 2(7): 43-53

Biçer T. (2007) Sporda Duygu ve Akıl Yönetimi. İstanbul: Beyaz Yayınları

Bolman L. and Deal T. (1991) Reframing organizations: Artistry, Choice and Leadership. San Francisco: Jossey Bass, Publishers.

Cooper K.R., & Sawaf A. (1997) Liderlikte Duygusal Zekâ: Yönetim ve Organizasyonlarda Duygusal Zekâ. (Çev: B. Ayman), İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Çekmecelioğlu G.H. (2014) Göreve ve İnsana Yönelik Liderlik Tarzlarının Örgütsel Bağlılık İş Performansı ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerine Etkileri. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, KOSBED.

Dereli M. (2003) İlköğretim Okulu Müdürlerinin Liderlik Davranışları. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, Ankara.

Doğanay A. ve Şen E. (2014) Liderlik Tarzlarının Çalışanların Bağlılık Seviyesi ve Performansına Etkisi: Başakşehir Belediyesi'nde Bir Uygulama. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi. 324-348.

Efekan H. (2007) Kara Harp Okulu Olimpik Spor Branşlarında Yapılan Bireysel Sporlar İle Takım Sporlarının Harbiyeli'lerin Liderlik Özelliklerine Sağladığı Etkilerin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, Ankara.

Eraslan L. (2004) Liderlikte Post-Modern Bir Paradigma: Dönüşümcü Liderlik. Ankara Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Fakültesi, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, ISSN: 1303-5134

Gencay S. ve Adiloğulları E.G. (2016) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ ve Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. International Journal Of Sports, Exercise And Training Science, 2(1): 132-145.

Geri S. (2010) Liderlik Tarzının Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkisi (GSGM Merkez Örgütü Örneği). Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, İstanbul.

Goleman D. (1998) İşbaşında Duygusal Zekâ. İstanbul: Varlık Yayınları,

Gregg M. and Hall C. (2006) Measurement Of Motivational Imagery Abilities In Sport. Journal Of Sports Sciences, V:9: 961-971

Karademir T. ve Çoban B. (2011) Spor Alanında Örgütsel Adalet ve Duygusal Zekâ. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10(36): 25-41

Karademir T., Döşyılmaz E., Çoban B. ve Kafkas E.M. (2010) Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Özel Yetenek Sınavına Katılan Öğrencilerde Benlik Saygısı ve Duygusal Zeka. Kastamonu Eğitim Dergisi, 18 (2): 653-674

Kılıç M. (2012) Etnisite ve Spor. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları,

Kılıç, M. (2015). Dramaturjik Teori Ekseninde Spor, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 18(1): 126-152.

Kılıç M. (2016) Gençlik Şiddet ve Serbest Zaman. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları,

Kılıç M. ve Arslan A. (2018) Parçalanmış Aileye Mensup Lise Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde Sporun Etkisi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17(6): 505-517.

Kılıç, M. (2019). Sosyolojik Açından Sporda Şiddet Olgusu: Bütüncül Bir Bakış, Muhakeme Dergisi, 2(1), 83-98.

Kopp A. and Jakauc D. (2018) The Influence of Emotional Intelligence on Performance in Competitive Sports A Meta-Analytical Investigation. Sports 6,175;doi:10.3390/sports6040175

Mayer J.D., & Salovey P. (1993) The Intelligence of Emotional Intelligence. Intelligence, 17 (4).

Mayer J.D., Caruso D.R., Salovey P. (2000) Emotional intelligence meets standards for traditional intelligence. Intelligence. 3-34.

Özdenk S. (2015) Bireysel ve Takım Sporuyla Uğraşan Sporcular İle Spor Yapmayan Bireylerin Duygusal Zekâ ve Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, Ankara.

Pektaş S. (2013) Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Müzik Bölümü Öğrencileri İle Diğer Lise Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Karşılaştırılması. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya.

Sarıkabak M., Eyüboğlu E. ve Ayrancı M. (2018) Bocce (Petank) Sporcularının Duygusal Zeka Düzeylerinin Akademik Erteleme Davranışları Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD).

Schutte N.S., Malouff J.M., Hall L.H., Haggerty D.J., Cooper J.T., Golden C.J., Dornheim L. (1998) Development and validation of a measure of emotional intelligence. Personality and Individual Differences, 25 (2): 167-177

Taşgit E.Y. ve Sert H.T. (2017) Liderlik Tarzlarının Örgütsel Yapıya Yansımaları Üzerine Bir Araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi, DOI: 10.20491/isarder.2017.345: 530-550

Tazegül N. (2015) Elit Düzeydeki Sporcuların Kişilik Özellikleri İle Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3102>, N:40: 453-461

Tok S. (2008) Performans Sporcusu Ve Spor Yapmayan Üniversite Öğrencilerinde Duygusal Zekâ Ve Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, İzmir.

Tolukan E. (2014) Spor Tesisi Yöneticilerinin Girişimcilik Eğilimi Ve Liderlik Davranış Özelliklerinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, Ankara.

Topuz R. ve Çağlayan S.H. (2019) Duygusal Zekâ ve Spor. Sporda Yeni Akademik Çalışmalar. (Edt: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet İLKİM, Dr. Öğr. Üyesi Özgür KARATAŞ), Akademisyen Kitapevi.

Turanlı A. (2007) İlköğretim Okulu Müdürlerinin Duygusal Zekâ ve Öğretmenlerin İş Doyum Düzeyleri. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, İzmir.

Uğurluoğlu Ö. ve Çelik Y. (2009) Örgütlerde Stratejik Liderlik ve Özellikleri. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 12 (2): 121-156

Yaşar M. (2010) Duygusal Zekâ ve Sporcu Performansı İlişkisi: Kayseri’de Bir Araştırma. 2010, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, Kayseri.

Yazıcı A. (2016) Profesyonel Basketbol Oyuncularında Zihinsel Dayanıklılık ve Duygusal Zekânın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, Ankara.